

विद्यार्थ्यांच्या संपादनूक पातळीत वाढ
करण्यासाठी उपाययोजना करण्याबाबत

महाराष्ट्र शासन
शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग
शासन निर्णय क्र. संकीर्ण-२०२३/प्र.क्र.१३१/एसडी-१
मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु मार्ग,
मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२
दिनांक : ०७ फेब्रुवारी, २०२४

संदर्भ :

- १) शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग, शासन निर्णय क्र.संकीर्ण-२४११/(८०/११)/अर्थसंकल्प, दिनांक २३/०९/२०११
- २) सामान्य प्रशासन विभाग, शासन निर्णय क्र.मातंस-२०११/प्र.क्र.१२५/३९ दि.२३/०९/२०११
- ३) शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग, शासन निर्णय क्र.शैगुवि-२०१५/(८०/१५)/एसडी-६, दिनांक २२/०६/२०१५
- ४) उद्योग, उर्जा व कामगार विभाग, शासन निर्णय क्र. भांखस-२०१४/प्र.क्र.८२/भाग-III/ उद्योग-४, दिनांक ०१/१२/२०१६
- ५) शिक्षण संचालक (प्राथमिक), महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांचे पत्र क्र. प्राशिसं/शैसा/२०२२-२३/२०१/३३४० दिनांक २४/०४/२०२३.
- ६) उच्चाधिकार समितीच्या दिनांक २९/०१/२०२४ रोजी संपन्न झालेल्या बैठकीत दिलेली मान्यता.

प्रस्तावना :

बालकांचा मोफत व सक्तीचा शिक्षणाचा अधिकार अधिनियम, २००९ ची राज्यात एप्रिल, २०१० पासून अंमलबजावणी करण्यात येत आहे. राज्यातील प्रत्येक मुलांस गुणवत्तापूर्ण शिक्षण प्राप्त करण्याचा अधिकार प्राप्त झालेला आहे. मुलांच्या शैक्षणिक गुणवत्तेत वाढ करण्यासाठी राज्यात दिनांक २२ जुन, २०१५ पासून प्रगत शैक्षणिक महाराष्ट्र कार्यक्रमाची अंमलबजावणी सुरु करण्यात आली. त्यानुसार वर्गातील शैक्षणिक वातावरण उत्साही, आनंदी आणि सतत क्रियाशील ठेवणारे तसेच वर्गामध्ये फक्त श्रवणावर भर न देता प्रत्यक्ष कृतीच्या माध्यमातून प्रात्यक्षिकरूपाने शैक्षणिक साहित्य माध्यमातून विद्यार्थ्यांच्या अभ्यासक्रमातील उद्दीष्टे साध्ये करण्यात येत असून विद्यार्थ्यांच्या संपादनूक पातळी वाढ होत असल्याचे दिसून आले आहे.

गुणवत्तापूर्ण शिक्षणासाठी शाळांमध्ये पायाभूत सुविधा उपलब्ध करून देण्याची जबाबदारी शासनाची आहे. शाळांना उत्कृष्ट भौतिक/पायाभूत सुविधांसह आनंददायी व उत्साहवर्धक शैक्षणिकदृष्ट्या अनुकूल वातावरणात उच्च दर्जाचे गुणात्मक शिक्षण देऊन मुलांना २१ व्या शतकातील प्रमुख कौशल्यांवर आधारीत

सर्वांगीन विकास करणे व त्यांना सर्वगुणसंपन्न व्यक्ती घडविण्यावर भर आवश्यक आहे. या अनुषंगाने शाळांमध्ये विद्यार्थ्यांसाठी कृतियुक्त अध्ययन-अध्यापन पध्दती, सराव परीक्षा/कल चाचण्या, मुल्यमापन, संगणकीय शिक्षण, प्रशिक्षण व ई-गव्हर्नन्स अंतर्गत कामकाजासाठी IDEAL Center (Interactive Digital, Experimental, Administration & Learning Center) विकसीत करण्यात आलेले आहे. सदर IDEAL Center हे शाळा व विद्यार्थ्यांसाठी उपयुक्त आहे.

प्रस्तुत बाब विचारात घेऊन शिक्षण संचालक (प्राथमिक), महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांनी संदर्भाधीन दिनांक २४/०४/२०२३ च्या पत्रान्वये IDEAL Center (Interactive Digital, Experimental, Administration & Learning Center) शाळांमध्ये स्थापित करण्यास मान्यता देण्याचा प्रस्ताव शासनास सादर केला आहे. सदर प्रस्ताव निविदा प्रारुपासह मा.मुख्य सचिव यांच्या अध्यक्षतेखालील उच्चाधिकार समितीच्या दिनांक २९/१/२०२४ रोजी संपन्न झालेल्या १७१ व्या बैठकीत मान्यता प्रदान करण्यात आलेली आहे. सबब, शिक्षण संचालक (प्राथमिक) यांनी प्रस्तावित केल्यानुसार राज्यातील स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या शाळांमध्ये टप्प्याटप्प्याने IDEAL center स्थापित करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय:

सन २०२३-२४ या आर्थिक वर्षापासून राज्यातील स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडक केंद्र शाळा आदर्श शाळा आणि पीएमश्री शाळा मिळून एकुण १५०० शाळांमध्ये IDEAL Center (Interactive Digital, Experimental, Administration & Learning Center) स्थापित करण्यास व यासाठी रुपये ४८० कोटी इतक्या मर्यादेत निधी उपलब्ध करून देण्यास शासनाची प्रशासकीय मान्यता देण्यात येत आहे. शाळेची पटसंख्या विचारात घेवून शासन स्तरावरून शाळांची निवड करण्यात येईल.

२. शिक्षण संचालक (प्राथमिक), महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांनी उद्योग, उर्जा व कामगार विभागाच्या दिनांक १ डिसेंबर, २०१६ च्या शासन निर्णयातील नमूद तरतुदींचे व विहित खरेदी नियमावलीचे पालन करून सदर IDEAL Center करीता ई-निविदा प्रक्रिया राबवावी.

३. सदर बाबीसाठी “मागणी क्र.ई-२, २२०२, सर्वसाधारण शिक्षण, ८००-इतर खर्च, (००) (१०) विद्यार्थ्यांना शैक्षणिक साहित्य पुरविणे (२२०२४६७९), (कार्यक्रम) ३१ सहाय्यक अनुदाने (वेतनेत्तर)” आणि “मागणी क्र.ई-२, २२०२, सर्वसाधारण शिक्षण, (०२) (५१) ई-गव्हर्नन्स (कार्यक्रम) २२०२एच४५४, ३१ सहाय्यक अनुदाने (वेतनेत्तर)” या लेखाशिर्षातर्गत निधी उपलब्ध करून देण्यात येईल. वित्त विभागाचे निर्देशानुसार अर्थसंकल्प कार्यासनामार्फत प्रशासकीय मान्यतेच्या मर्यादेत निधीचे वितरणाचे आदेश स्वतंत्रपणे निर्गमित

करण्यात येतील. वित्त विभागाने परिपत्रक दिनांक १२.०४.२०२३ अन्वये निधी वितरण व खर्चासंदर्भात दिलेल्या निर्देशांचे तंतोतंत पालन करण्यात यावे.

४. यासाठी उपसचिव/सहसचिव, शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग, मंत्रालय, मुंबई यांना “नियंत्रक अधिकारी” आणि कक्ष अधिकारी/अवर सचिव (रोख शाखा), शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग, मंत्रालय, मुंबई यांना “आहरण व संवितरण अधिकारी” म्हणुन घोषित करण्यात येत आहे. संबंधीत आहरण व संवितरण अधिकारी यांनी सदरचा निधी कोषागारातून आहरीत करुन शिक्षण संचालक (प्राथमिक), महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांना अंमलबजावणीसाठी सुपूर्द करावा व सदरचा निधी हा दिलेल्या उद्देशासाठीच खर्च करण्यात यावा.

५. सदरचा शासन निर्णय वित्तीय अधिकार नियम पुस्तिका १९७८ मधील भाग पहिला उपविभाग-३, अनुक्रमांक-४ परिच्छेद क्र.२७ (२) (ब) व वित्त विभाग, शासन परिपत्रक क्र.अर्थसं-२०२३/प्र.क्र.४०/अर्थ-३ दिनांक १२.०४.२०२३ अन्वये विभागाला प्रदान करण्यात आलेल्या वित्तीय अधिकारानुसार निर्गमित करण्यात येत आहे

६. सदर अनुदान सशर्त अनुदान असुन त्याच्या अटी व शर्ती या शासन निर्णयामधील परिच्छेद क्र. २ ते ५ प्रमाणे आहेत. तसेच यापुर्वी वितरीत केलेल्या निधीचे उपयोगीता प्रमाणपत्र सादर करण्यात आलेले आहे.

७. सदरचा शासन निर्णय हा महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असुन त्याचा संकेतांक २०२४०२०७१७०५५९९९२१ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकीत करुन काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(रामदास धुमाळ)
कार्यासन अधिकारी, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

१. मा.राज्यपाल महोदय यांचे सचिव
२. मा.मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव
३. मा.उपमुख्यमंत्री (गृह) यांचे प्रधान सचिव
४. मा.उपमुख्यमंत्री (वित्त) यांचे प्रधान सचिव
५. मा.मंत्री, शालेय शिक्षण यांचे खाजगी सचिव
६. मा.अध्यक्ष, महाराष्ट्र विधानसभा यांचे खाजगी सचिव
७. मा.सभापती, विधान परिषद यांचे खाजगी सचिव
८. मा.विरोधी पक्षनेता, महाराष्ट्र विधान सभा/परिषद यांचे स्वीय सहाय्यक

९. मा.सदस्य, महाराष्ट्र विधान सभा/परिषद
१०. मा.प्रधान सचिव, शालेय शिक्षण यांचे स्विय सहाय्यक
११. आयुक्त (शिक्षण), महाराष्ट्र राज्य, पुणे
१२. राज्य प्रकल्प संचालक, महाराष्ट्र प्राथमिक शिक्षण परिषद, चर्नीरोड, मुंबई
१३. महालेखापाल (लेखा व अनुज्ञेयता), महाराष्ट्र १/२, मुंबई/नागपूर
१४. महालेखापाल (लेखा परिक्षा), महाराष्ट्र १/२, मुंबई/नागपूर
१५. विकास आयुक्त (उद्योग), उद्योग संचालनालय, मुंबई
१६. संचालक, लेखा व कोषागारे, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई
१७. वरिष्ठ कोषागार अधिकारी, मुंबई
१८. अधिदान व लेखाधिकारी, मुंबई
१९. संचालक, महाराष्ट्र विद्या प्राधिकरण, पुणे
२०. शिक्षण संचालक (प्राथमिक), महाराष्ट्र राज्य, पुणे
२१. सर्व विभागीय शिक्षण उपसंचालक
२२. मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद सर्व
२३. शिक्षणाधिकारी (प्राथमिक), जिल्हा परिषद सर्व
२४. गटशिक्षणाधिकारी, पंचायत समिती सर्व
२५. स्थानिक निवासी लेखा परिक्षा अधिकारी, मुंबई
२६. सहसचिव (एसडी/प्रशा), शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग, मंत्रालय, मुंबई-३२
२७. उपसचिव (अर्थसंकल्प), शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग, मंत्रालय, मुंबई-३२
२८. उपसचिव, वित्त/नियोजन विभाग, मंत्रालय, मुंबई-३२
२९. अवर सचिव (अर्थसंकल्प/रोख शाखा/एसडी-१), शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग, मंत्रालय, मुंबई-३२
३०. वित्त विभाग, (व्यय-५/अर्थसंकल्प), मंत्रालय, मुंबई-३२
३१. निवडनस्ती (एसडी-१), शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग, मंत्रालय, मुंबई-३२